פאלקס לעגענדען וועגען די אוקראי־נער פאגראמען פון יאהר ת"ח

פון ש. אנ—סקי.

שוין באלד דריי הונדערט יאהר זיי־נען אוועק זינט די שרעקליכע יאהרען ת"ח ות"ט ווען אידיש בלוט איז אוק־ראינע האט זיך געגאסען ווי וואסער, נאר די לעגענדען וואס זיינען געווען פארבונדען מיט יענער צייט נאך איצט אויף צווישען דער אידישער באפעלקע־רונג פון וואהלין און פאדאליען. עס איז דארט ניטא קיין ארט אויף וועלכען עס איז ניט פארגאסען געווארען קיין אידיש בלוט. עס איז דארט ניטא קיין ארט אויף וועלכען עס איז ניט פארגאסען געווארען קיין אידיש בלוט עס איז דארט ניטא קיין היסטארישער בנין, קיין מצבה פון א וועלכען עס איז הייליגען מענשען, וואס זאלען ניט האבען ארום זיך א לע־גענדע אין צוזאמענהאנג מיט די פא־גראמען, דער קליינער טייכעל וואס פליסט ביי דער שטעדטעל פלאכא הייסט "ריעזניקא" (פון ווארט ריעזאט, קוילען אין רוסיש) און די לעגענדע ווערט דער־צעהלט אז דער נאמען פון אט דעם טייך קומט פון דעם פיהרער פון די פאגראמש־טשיקעס. קריוואנאס האט דא אפגע־טונקט זיין מעסער נאכדעם ווי ער האט געקוילעט די אידען און די פאליאקען פון דער שטעדטעל. אויף יעדען בית עולם זיינען מצבות וועלכע דערצעהלען פון דעם מסירת נפש פון העלדיישע אי־דען.

די שטעדטעל אוליק רעכענט זיך פאר דעם וואוין־ארט פון דעם בארימטען גאון ט"ז און היינט ציינען די אידען אן אויף איינעם פון די טורמעס אין פאלאץ פון דעם פירסט ראדזיוויל, וואו דער ט"ז זאל האבען געהאלטען קאנפערענצען צו־זאמען מיט די פריינד און ראטהגעבער פון פירסט ראדזיוויל. ווען דער פיהרער פון די פאגראמשטשיקעס כמעלניצקי איז צוגעפאהרען נאהענט צו אוליק דערצעהלט די לעגענדע — האט ראדזיוויל געהערט אין חלום די ווערטער "וגנותי על העיר הזאת למעני ולמען דוד עבדי". דער פריץ האט ניט געוואוסט די באדייטונג פון די ווערטער, נאר די גלחים פון זיין פאלאץ האבען איהם געזאגט וואס זיי מיינען און האבען נאך צוגעלעגט אז די ווערטער "למען דוד עבדי" באציהען זיך אויף דעם ט"ז. דער פריץ האט גע־שיקט גלייך רופען צו זיך דעם ט"ז, און דיעזער האט איהם פארזיכערט אז כמעל־ניצקי וועט אין שטאדט ניט אריינקומען. און אזוי איז טאקע געווען. כמעלניצקי מיט זיינע באנדעס האבען זיך שטארק דערשראקען פון דעם שאס פון א היל־צערנעם הארמאט וואס איז געשטאנען פון פון ווענען אין ראדזיוויל'ס פאלאץ און זיי זיינען אנטלאפען פון די טויערען פון שטאדט נאך שנעלער ווי זיי זיינען געקומען.

נאך אן אינטערעסאנטע לעגענדע בע־ציהט זיך אויף דער שטאדט ליודוויפאל. ווען כמעלניצקי איז צוגעקומען נאהענט צו דער שטאדט האבען די אידען, וועל־כע האבען געוואוסט או דאס מיינט פאר זיי א זיכערער טויט, זיך פארזאמעלט און געקלאגט, אז גאט זאל זיי ראטע־ווען. אין שטאדט איז געווען דאן א איד וועלכער איז געווען פאררעכענט פאר אן עם־הארץ, נאר וועלכער איז באמת געווען פון די ל"ו צדיקים . . . האט דיעזער איד געזאגט צו די אנדע־רע אידען אזוי: "מיר דארפען ניט וויינען און קלאגען, נאר פרעהען זיך און דאנקען גאט וואס ער'ט אונז גע־געבען די געלעגענהייט צו אפפערען זיך פאר איהם. לאמיר אלזא געהן אהיים און אפוואשען זיך און אנטאן אונזערע יום טובדיגע קליידער און איבער דיעזע קליידער אונזערע תכריכים, און אזוי וועלען מיר ארויסגעהען און גאס און טאנצען און זינגען כדי אז ווען דער אויסוואורף וועט אנקומען, וועט ער זעהן אז ביי אונז איז גאר א שמחה צו שטארבען און געריינינט צו ווערען".

די אידען האבען אזוי געטאן, און ווען כמעלניצקי איז אנגעקומען אין שטאדט אריין און געזעהען ווי אידען טאנצען און זינגען אין זייערע תכריכים האט ער געקלעהרט ביי זיך, אז דאס זיינען מתים איז ער גלייך אוועק אין גרויס שרעק צוזאמען מיט זיינע באנ־דעס. די גאנצע אידישע קהילה איז אויף אזא אופן געראטעוועט געווארען, נאר דער איד, דער "נסתר" איז אני־דערגעפאלען פון גרוים שמחה און איז געשטארבען. די קהלה האט איהם בא־גראבען אויף דעם ארט וואו ער איז געפאלען און האט אויפגעשטעלט אויף זיין קבר א גרויסע מצבה, דער שטיין שטעהט נאך ביז דעם היינטיגען טאג און די אידען פון שטעדטעל זיינען זיך נוהג צו קימען טאנצען ארום איהם אלע שמחת־תורה.

לעגענדעס וואס זיינען פארבונדען מיט שטיינער זיינען פארהאן גאר א סך. אזוי צום ביישפיעל דערצעהלען די אידען פון דער שטעדטעל פאלאנא אז ווען דער פאגראמשטשיק קריוואנאס האט אויסגעשאכטען אלע אידען פון שטעדטעל איז זיין מעסער געווארען טעמפ און ער האט ניט געהאט מיט וואס אנצושארפען איהם; האט איהם איינער פון זיינע מכשפים געגעבען אן עצה אז ער זאל אנשארפען דעם מעסער אן די אידישע מצבות. איז ער אוועק אויפ'ן אידישען בית עולם, האט אויס־געזוכט דארטען א פיינע מצבה און גענומען שארפען דעם מעסער, נאר צו זיין גרויסער איבערראשונג האט ער דערזעהען אז דער שטיין נעהמט זינקען אין דער ערד. האט קריוואנאס גערופען אלע זיינע קאזאקען זיי זאלען צוריק ארויסשלעפען דעם שטיין, נאר זיי האָ־בען עס בשום אופן ניט געקענט. קרי־וואנאס האט נאכהער פרובירט ארויס־שלעפען די מצבה מיט זיבען פאר אקסען, אבער דאס איז אויך געווען אומזיסט.

אויפ'ן בית עולם געפינט זיך א מצבה, וועלכע איז איינגעזונקען ביז העלפט אין דער ערד און וועלכע האט א גלאטע זייט, און פון דעם האט זיך עס גענומען די לעגענדע.

נאך לעגענדעס זיינען פארהען וועגען שטיינער וואס האבען ניט איינגעזונקען, נאר פארקערט, וואס האבען ארויסגע־שפראצט פליצלונג. אזוי ווערט דער־צעהלט צווישען די אידען פון וואהלין און פאדאליע פאלגענדעס: כמעלניצ־קי'ס מוטער איז געווען א גרויסע מכשפה, האט זי געזאגט צו איהר זוהן אז אויב עס וועט זיך איהם איינגעבען אריינצו־שטופען אין וואסער דעם גרויסען שטיין וואס געפינט זיך ביים טייך וואס פליסט ביי דער שטאדט פראהיבישטשע וועט ער באזיעגען די גאנצע וועלט און פארניכטען אלע אידען. האט כמעלניצקי צוזאמענ־גערופען אלע זיינע קאזאקען און גענו־מען שטופען מיט זיי דעם שטיין. זיי האבען איהם שוין גערוהרט פון ארט און עס האט שוין געהאלטען גאר נע־הענט פון דעם אז ער זאל אריינגעקיי־קעלט ווערען אין טייך, נאר גאר פלוצ־לונג איז כמעלניצקי מיט זיינע העלפער אפגעטראטען פון דעם ארט און איז אוועק אין שענק נעהמען אביסעל בראנפען. ווען זיי זיינען צוריקגעקומען אין א ווייל ארום האבען זיי שוין געפונען ווי נעבען דעם אפגערוקטען שטיין האט אויסגע־שפראצט נאך א גרויסער שטיין און האט אונטערשטיצט אויף אזא אופן דעם ערשטען. כמעלניצקי מיט זיינע העלפער האבען זיך געמאטערט אריינ־צושטופען דעם שטיין אין טייך, נאר זיי האבען איהם ניט געקענט מעהר א ריהר טאן.

ביי דעם ברעג טייך פון פראהיביש־טשע קען מען נאך איצט אויך זעהן צוויי שטיינער אנגעשפארט איינע אויף די אנדערע און פון דעם האט זיך גע־נומען די לעגענדע.

אין דער איצטיגער מורא'דיגער קא־טאסטראפע פון דעם אוקראינער אי־דענטום שאפען מיר פראטעסטען, מע־מאראנדום און אנדערע זאכען, איז אבער א גרויסער צווייפעל צו מיר וועלען שאפען לעגענדעס.

("העולם.")

אין "פאלים קאורט"

א פריינדליבער אקט.

פרעד קאראוועטה איז פארגעשטעלט געווארען פאר'ן ריכטער אלס א פריינט פון א דרייווער פון דער סימפסאן קא. די פריינדשאפט איז, אבער, צוריסען געווארען, ווען קאראוועטה האט צוגע־לאטכענט פון זיין פריינט'ס וואגען א "סי. א. די." פעקעל.

דער דרייווער האט געמיינט, אז ער האט דעם פעקעל פארלוירען, אבער, ער האט שפעטער אויסגעפונען, אז עס איז צוגעשטעלט געווארען אויפ'ן ריכ־טיגען פלאץ, אבער, די געלט איז אויך קאלעקטירט געווארע.

פרעד קאראוועטה איז פאר זיין פריינדליכען אקט אוועקגעשיקט געווא־רען פאר 30 טעג אין דזשייל - פארם.

אין א פאעט איז אמאל געזעסען אין זיין שאטען - ביידעלע און געשרי־בען: "ס'איז ניטא קיין שענערע זאך אין לעבען, ווי פריינטשאפט" . . .

פטור געווארען פון א צרה.

אן עלטערער גוי, איינער פון דער כאפטע שכורים, שבת פריה אין "פא־לים - קאורט" האט איינגערוימט א סוד א דערביי - שטעהענדען פאלים־מאן, פארוואס ער האט זיך אנגע־שכור'ט.

— מיין טאכטער האט חתונה גע־האט.

— זי מוז זיין שטאלץ מיט אזא פא־פא — האט איהם יענער נעענטפערט.

— וואס מיינסטו זיך, ניט קיין גע־ניגענדע אורזאכע אנצושכאשקען זיך? פטור געווארען פון א צרה!

דער ריכטער האט געהאט דאס ווארט און זיין רעדע איז געווען דער אלטער נוסח: צעהן טעג, אדער צעהן דאלאר.

דאנקבארקייט.

דזשיימס גיבסאן האט זיך איינ־געבעטען ביי א ווייטען באקאנטען אי־בערצונעכטיגען א נאכט, און די נעק־סטע נאכט איז ער שוין געשלאפען ווי א פאריז אין "פאלים - סעל."

— ער האט צו'גענב'ט ביי זיין באקאנטען א גאל - מעסער און א דאלאר — האט דער קראון אטוירני ערקלעהרט גיבסאן'ס וואנדערונגען.

— א געמיינע גנבה — האט גע־זאגט דער ריכטער פאראורטיילענדיג דעם חברה - מאן צו פופצעהן טעג אין דזשייל - פארם.

— איך בין געווען דריי יאהר אין פראנקרייך — האט גיבסאן אויפמערק־זאם געמאכט.

— איך וויים — האט דער ריכטער געענטפערט — ווען ניט דיין דיענסט, וואלסטו געקראגען צוויי מאל אזוי פיעל.

איהם געפעהלט אונזער שטעטעל.

הערבערט שיען האט געכאפט אן אומזיסטען ... "גרענד טראנק" פון מאנטרעאל קיין טאראנטא און האט געלאנדעט גלייך אין "פאלים־קאורט."

— גלייכסט ניט מאנטרעאל? — פרעגט איהם דער ריכטער.

— ניין. טאראנטא געפעהלט מיר בע־סער, און איך קאן דא קריגען א שטעלע.

— אבער, די "גרענד טראנק" איז ניט מחויב צו פיהרען דיר אומזיסט.

— איך'ל פארדינען על'איך באצאה־לען — ענטפערט דער "סמארטער" חברה - מאן.

דערווייל זיי מוחל און באצאהל 5 דאלאר שטראף — באשטימט דער ריכ־טער.

א בעריש טובה.

ביי וויליאם קאטיער'ן האט די פא־ליציי געפינען פארשיעדענע "דראגס", וועלכע נאר דאקטוירים מעגען האבען, פאר וויסענשאפטליכע צוועקען.

דער ריקטער פאראורטיילט איהם צו א האלב יאהר אין דזשייל - פארם.

— איך דענק, אז דאס איז ווייניג — רופט זיך אפ דער קראון אטוירני — פאר זיין איינענע טובה וועגען דארף מען איהם פארשיקען אויף לענגער. דאקטוירים זאגען, אז ס'נעהמט, ווייניג־סטענס, א יאהר צו באפרייען זיך פון דער פארדערבענדער "דראג"־געוואוינ־הייט.

דער ריכטער, וועלכער האט אימער אן אפענעם אויער פאר'ן קראון אטויר־ני, "באגענענט איהם האלב וועג", ווי דער ענגלישער זאגט, און מאכט פון די זעקס וואכען — ניין.

— אט דאס הייסט א בעריש טובה! — האט ארויסגעקרעכצט קאטיער.

א ביליגער פארגעניגען.

אונזערע טאראנטער לאבוסעס פעהלט ניט אויס קיין פארגעניגענס. ווען עס יועדט נמאס צו שפיעלען אין קארטען אדער "בילארד" אדער ארומדרעהען זיך מיט מיידלאך, זיינען דאך דא גע־נוג בינעזער וועלכע האלטען רעסטא־ראנען אין מ'קען ברעכען זייערע שויבען. פארוואס ניט אזא מין פארווי־לונג פאר "וועריעטי"? ס'קאסט זעהר ביליג!

אט האט דזשארדזש פעקוואירטה אויסגעבראכען א שויב ביי א כינעזער און דער ריכטער האט געהייסען, אז ער זאל בלויז באצאהלען דריי דאלאר פאר דער שויב און האט איהם באפרייט. זעהר ביליגער פארגעניגען.

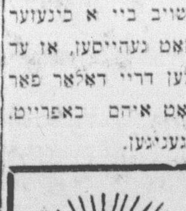
דיאמאנטען
פאר מ ז ו מ ן
אדער אויף קרע־דיט. זייט זי־כער צו זעהן אונזער אויס־וואה פון די־מאנטען. מיר גאראנטירען צו פארשפארען אייך געלט.
דזשייקאבס בראדערס
15 טאראנטא ארקייד.

א גרויסער אונגליק
טויזענטער וואנצען און פרייסען ווער־רען דער'הרג'ט יעדען יאהר פון האללארען וואנצען מלאך - המות, איין מאל באנוצען דעם מיטעל איז שוין גענוג. פרייז. — 25 און 50 סענט. צו קריגען בלויז ביי
Claude J Halloran
דראגיסט.
202 Dundas W. Cor. Centre Av.
TORONTO
טעלעפאן אדעלייד 1281.

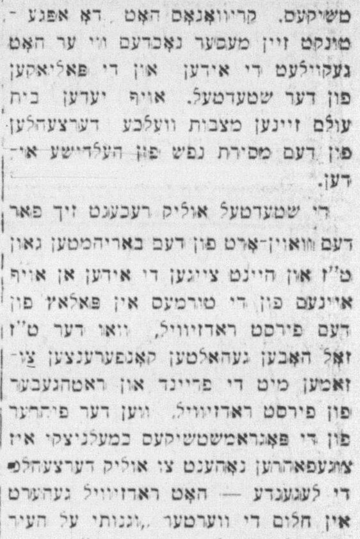

איהר וועט זינגען א לוסטיגע, זארגלאזע ליעד נאכדעם ווי מיר וועלען מאכען אייערע וועש. נאכדעם ווי איהר וועט אויס־געפינען אז אייערע קליידער זע־נען אייך אומגעקעהרט געווא־רען אין א ריינעם אומבאפלעק־טען צושטאנד, און אז אונזער פרייז איז אזוי קליין, וועט איהר זיך וואונדערען פארוואס איהר האט אונז פריהער ניט גערופען.

SEMI FINISHED
TORONTO WET WASH LAUNDRY CO. LTD.
1123 DUNDAS W. PARK 5280
(NEAR OSSINGTON)

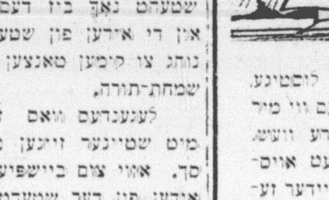

אקשען סייל
פון אויטאמאבילען און מיליטערישע זאכען

אין די מילישע ארדנענס סטארס, קאריטער סקוועהר, אטאווא, דעם 6־טען און 7־טען יולי, אנפאנגענדיג פון 10 אוהר פריה יעדען טאג.

דינסטאג דעם 6־טען יולי
ברענטפארד 3½ טאן טראקס, מיסט־וועגעלאך דאפעלטע וועגענער רעגען־מאנטלען, גרינגע פיראזש קעפס. שיפסקין מאנטלען
אמבולאנס וועגענער ניט ענגוצטע בלענקעטס. שלאף־מיצלאך בלויע פיראזש קעפס אויבער מאנטלען. זאקען, אונטערוועש.

מיטוואך דעם 7־טען יולי
בעטלאך, וואש בארשטען שטוהלען מאסטארד־לעפלען צונויפגעלייגט, מעטאלענע בעט־וועגטלאך קאלאשען. קענוועס האספיטאל סליפערס.
רעוואלווער־טיילען. אמבולאנס־בעט־געשטעלען. מאסטארד־טעפ. פילד דרעסינגס קענוועס־שיך אפרוה־בעטלאך. ענאמעלירטע אורין־געשיר.

די אויטאמאבילען און סאמפעלס פון די אנדערע ווארע וועט מען קענען זעהן אין די מילישע ארדנענס סטארס, קארטיער סקוועהר, מאנטאג, דעם 5־טען יולי, וואו זיי וועלען זיין אויסגעשטעלט צווישען די שטונדען 9 פריה ביז 5 אווענטס.

וו. א. קאל. אוקשיענער.

יעדער הויז פעקלדיש פון
ווילסאנ'ס
פליגען פעדס
וועט פערניכטען מעהר פליגען ווי $8 ווערטה פון וועלכען אנדערען קלעפעדיגען פליגען־פאפיער
זיין צו האלטען. ווערט פארקויפט ביי אלע דראגיסטען, גראסערעס און אלגעמיינע סטארס.

אין דער קאנאדער מזרחי באוועגונג

דער דרייוו אין קענעדע.

דער דרייוו פאר'ן קרן ארץ ישראל און חברים אין קענעדע האט זיך נאר וואס אנגעפאנגען מיט גרויס ערפאלג. יעדער מזרחי און עסקן אין קענעדע, סיי אלט און סיי יונג, האט זיך מיט גרוים ענערגיע און ענטוזיאזם אריינגעווארפען אין די הייליגע ארבייט, אין העלפען בויען ארץ ישראל ברוח התורה והדת, אין א העכסט טראדיציאנעלען גייסט.

הרב מאיר ברלין, וועלכער איז ספע־ציעל דארט געפאהרען אדרעסירען גראנ־דיעזע מזרחי פארזאמלונגען אום זיי צו ערקלעהרען די צוועקען און אויפגאבען פון דעם מזרחי און וואס יעצט דארף געטון ווערען, לויט די פאדערונגען פון די יעצטיגע צייט, איז עמפפאנגען גע־ווארען מיט גרויס פאראד און באגייס־טערונג. די מאסענפארזאמלונגען וועל־כע הרב ברלין האט אדרעסירט, זיינען געווען און וועלען פארבלייבען זעהר איינדרוקספאל און די רעזולטאטען זיי־נען געווען ערפאלגרייכע, די וויכטיגס־טע פון די מאסענפארזאמלונגען זיינען געוועזן.

טאראנטא: — א גרויסער מאסען־פארזאמלונג איז אפגעהאלטען געווא־רען אין יוניווערסיטי סט. שול, אין וועלכע איינינע טויזענט מענשען האבען זיך באטייליגט און כמעט אלע ענגע־דער רבנים זיינען אנוועזענד געווען. דער פארזיצענדער איז געווען דער בא־וואוסטער מזרחי עסקן מר. באבניק און דער פעסט - רעדנער, הרב מאיר ברלין; וועלכער האט מיט זיין 2 שעה'דיגע רע־דע אזוי באגייסטערט דעם עולם, אז די מענשען זיינען ממש געזעסען ווי פאר־צויבערטע און פאר'בישופ'טע אויף זיי־ערע פלעצער און פארטיעפט אין גאנץ אלטע, אלטע אידישע חלומות.

כדי אנצוגעהן מיט דער ארבייט ער פאלגרייך איז באשלאסען געווארען, אז די ציוניסטען מיט די מזרחים זאלען ארבייטען באחדותאון זאמלען די געל־דער פאר'ן קרן ארץ ישראל.

ביינטאג איז געגעבען געווארען א דינער אין הויז פון הרב גארדאן און א סאפער אין הויז פון מר. באבניק. חשוב'ע בעלי - בתים און וויכטיגע עסקנים האבען זיך באטייליגט און קא־מיטעס זיינען געבילדעט געווארען צו ארגאנזירען א קאמפיין פאר 300 מעמ־בערס. הרב ברלין האט אויך ערהאל־טען פון די טאראנטער מזרחי איניגע טויזענט דאלאר פאר'ן קרן ארץ ישראל און פאר רעדזשיסטריישאן דיוס.

האלט דאס קינד'ס הויט אין געזונטען צושטאנד

ווען יעדע מוטער וואלט באגריפען די געפאהר וואס שטעקט אין דער פאר־נאכלעסיגונג פון הויט - רייצונגען און דערהיצונג וואלט זי קיינמאל ניט ריזו־קירט צו בלייבען אהן דר. טשייס'עס אינטמענט אויף צו באנוצען נאך דאס קינד'ס באד.

עס דערלאזט ניט די עקזעמא צו ענטוויקלען זיך און עס מאכט די הויט ווייך, גלאט און אזוי ווי סאמעט.

60 סענט א באקס, ביי אלע דיע־לערס אדער עדמאנסאן, בייטס און קא. לימיטעד טאראנטא.

Dr. Chase's Ointment

שיקט ניט קיין געלט קיין פוילען

נאכוואס שיקען געלט קיין פוילען ווען איהר וויסט או דאס געלט געהט בלויז פון איין קאנטאר אין דער צווייטער. פון איין באנק אין דער אנדערער. און קומט ניט אן צום געשיקטען פלאץ בעפאר פינף חדשים. און וואס ווען איך זאג אייך אז איהר קומט אייך באלד און מען האט אייער געלט נאך אין האנט? ... מיר שיקען ניט קיין געלט. מען שיקט נאר דעם באנק־דראפט איבער און ווען ניט פארלאנגט ווערט, קומט דאס געלט צוריק. אלעס וואס איהר פארלאנגט איז איהר געלט צוריק.

דערפאר האט איהר איצט א ריכטיגע געלעגענהייט

מר. הערי גוראפסקי, דער זוהן פון ל. גוראפסקי פאהרט די וואך פאהרט אפ נאך פוילען צו העלפען זיין פאטער. ער פאהרט מיט'ן צוועק צו ברענגען זיין פאטער א גרויסע סומע מיט קענעדער דאלארס כדי ער זאל דארטען האבען וויפיעל ער וועט דארפען.

ער וועט אויך העלפען אייערע קרובים אויב איהר ווילט זיי העלפען

קומט אריין איידער ער פאהרט אוועק און איהר וועט זעהן אז איהר געלט וועט זיין איבערגעגעבען אין ... פון אייערע קרובים. מען האט איהם געגעבען ... גיט איהר דאס געלט איז ער וועט עס זיך טרעפען מיט אייערע קרובים ...

געדענקט מיר געפינען זיך דא און זענען פאראנט־ווארטליך פאר יעדען דאלאר

קומט אריין גלייך ווארום מר. גוראפסקי פאהרט אפ קומענדען דאנערשטאג פריה.

גוראפסקי קאמפ.
113 קווין סטריט וועסט טאראנטא אנט.
נאווא ליפא נומ. 8 ווארשא פוילען